

ÜLEVAADE EESTI EUROOPA LIIDU POLIITIKA 2015–2019 TÄITMISEST

Käesolevas kokkuvõttes antakse ülevaade suundumustest Eesti Euroopa Liidu poliitika 2015–2019 peaesmärkide saavutamisel. Tulemused on esitatud Euroopa Liidu Nõukogu eri koosseisude kaupa nende tähestikulises järjekorras seisuga 1. detsember 2018.

I. HARIDUS, NOORED, KULTUUR, SPORT

Alates Euroopa uute oskuste tegevuskava ilmumisest 2016. aastal on Eesti tähelepanu keskmes olnud **oskustesse investeerimine kogu elukaare jooksul ning oskuste lõhe vähendamine hariduse valdkonnas**. 2018. aasta hariduse ja koolituse seire andmete kohaselt on Euroopa Liit (EL) tervikuna saavutanud alushariduses osalemise eesmärgi (eesmärk 95%, ELi keskmine 95,3%) ja kõrgharitude osakaalu eesmärgi (eesmärk 40%, ELi keskmine 40,6%). Täiskasvanute elukestvas õppes osalemise puhul ELi tasandil edasiminekut pole (ELi keskmine 10,9%, eesmärk 15%) ning eriti vähe osalevad õppes väheste oskustega täiskasvanud. Võrreldes 2014. aastaga on Eesti eeltoodud näitajate vallas küll seatud sihtide suunas liikunud, kuid endiselt tuleb pingutada alushariduses osalemise suurendamise, varakult haridussüsteemist lahkumise vähendamise ja hiljuti õpingud lõpetanute tööhõive määra suurendamise nimel.

Oskuste ja kvalifikatsioonide arendamisel on ELi tasandil toimunud oluline edasimineku ning uuendatud on **võtmepädevuste raamistik**. Võtmepädevuste soovitusena määrati kindlaks **kaheksa võtmepädevust** (kirjaoskuspädevus; funktsionaalne lugemisoskus; mitmekeelsuse pädevus; matemaatikapädevus ning loodusteadus-, tehnoloogia-, inseneriteaduste pädevus; digipädevus, enesemääratlus-, sotsiaalne ja õpipädevus, kodanikupädevus, ettevõtlikkuspädevus, kultuuriteadlikkuse ja kultuurilise eneseväljenduse pädevus) ning liikmesriike kutsutakse üles neid pädevusi arendama kõigil haridustasanditel.

Eesti oluliseks eesmärgiks oli ka see, et ELis pöörataks tähelepanu **digipädevuse kui üldpädevuse arendamisele**. Selles valdkonnas on toimunud märgatav edasimineku, sest ELi riikide eksperdid on koostanud parimaid tavasid arvestava ELi digipädevuste enesehindamise raamistiku, õpetajate digioskuste raamistiku, haridusasutuste digiküpsuse raamistiku ja sellele vastava koolide enesehindamise vahendi SELFIE.

Noortevaldkonnas oli eesmärgiks välja töötada **ELi noortestrategia**, et paremini kaasata noori, eriti tõrjutusriskis noori. See ka saavutati, sest 2018. aasta mais avalikustas komisjon teatise uue ELi noortestrategia kohta, mis seab eesmärgiks aidata ennetada noorte sotsiaalset tõrjutust ning luua noortele võimalus ise oma elu kujundada, suurendada nende toimetulekut ning anda neile eluks vajalikke oskusi, et tulla toime tänapäeva kiiresti muutuv maailmas.

Lisaks on noorte potentsiaali esiletõstmisel, noorte kaasamisel ja nende konkurentsivõime suurendamisel oluline roll ELi programmidel. 2018. aasta mais avaldas komisjon uue **Erasmuse programmi** eelnõu, mille peamine eesmärk on noorte konkurentsivõime suurendamine õpirände kaudu. Samuti avaldas komisjon 2018. aasta septembris **Euroopa solidaarsuskorpuse programmi eelnõu**, mis võimaldab noortel osaleda vabatahtlikus tegevuses, töö- ja praktikaprojektides ning kohalike probleemide lahendamiseks ja kogukonna arendamiseks mõeldud solidaarsusprojektides.

Kultuurivaldkonnas on Eesti eesmärgiks loomemajanduse arendamine ja loomemajanduse horisontaalne käsitlemine ELi poliitikas ja eri strateegiates. Ülevaate saamiseks valdkonnast tervikuna ja selle koostoisest tehti koostöös Eesti Konjunktuuriinstituudiga uuring „Eesti

loomemajanduse olukorra uuring ja kaardistus“, mida esitleti 2018. aasta kevadel. Loomevaldkonna toetamist jätkatakse ka edaspidi **programmi „Loov Euroopa“** raames, mis pakub loomevaldkonnas tegutsejatele võimalusi luua tehnoloogiliselt ja kunstiliselt uuenduslikke piiriüleseid algatusi ning muuta need laialt kättesaadavaks. **Kultuuri digiteerimine** pälvis suurt tähelepanu ka Eesti eesistumise ajal. Muu hulgas tehti edusamme Euroopa digitaalse raamatukogu Europeana arendamisel ja rahastamisel, mis toimib Euroopa digitaalsele kultuuripärandile juurdepääsu punktina. Lisaks saavutati oluline eesmärk pöörata suuremat tähelepanu kultuuriväärtuste kaitsele, seda eriti ohupiirkondades. Eesti eesistumise ajal panustati märkimisväärselt kultuuriväärtuste kaitse aruteludesse ning praeguseks on liikmesriigid jõudnud üksmeelele **kultuuriväärtuste impordi määruse** eelnõu suhtes, kuid määrus võetakse vastu tõenäoliselt uue Euroopa Parlamendi koosseisu ajal.

II. JUSTIITS- JA SISEKÜSIMUSED

Siseturvalisus

Muutunud julgeolekukeskkond nõuab Euroopa Liidult suuremat otsustavust ja ühist tegutsemist, et oma elanikke kaitsta. Eesti ELi poliitikas seati eesmärgiks kasutada Euroopa Liidu sisejulgeoleku ja välispiiride kaitseks senisest rohkem uut tehnoloogiat ja ühiste infosüsteemide võimalusi. Teabevahetuse arendamisel on ELis tehtud olulisi edusamme ja saavutatud kokkulepe mitme uue ELi-ülese infosüsteemi loomiseks. **Riiki sisenemise ja riigist väljumise süsteem** ja **Euroopa reisiinfo ja reisilubade süsteem** viivad välispiiride kontrolli rakendamisel uuele tasemele. Schengeni ala julgeoleku tugevdamiseks on vaja ka olemasolevaid sisejulgeoleku infosüsteeme ajakohastada. Näiteks on märgatavalt laiendatud **Schengeni infosüsteemi** võimalusi, kuhu kantakse edaspidi ka sissesõidukeelud ning tagasisaatmisotsused. Uuendamisel on ka **viisainfosüsteem** ja varjupaigataotlejate sõrmejälgede infosüsteem **Eurodac**.

Sisejulgeoleku valdkonna üks olulisi eesmärke oli edendada ELi-üleste **infosüsteemide¹ koostalitlusvõimet**. Euroopa Komisjon esitas vajaliku eelnõudepaketi 2017. aasta lõpus ning suure tõenäosusega võetakse muudatused vastu praeguse Euroopa Parlamendi koosseisu ajal. Infosüsteemide omavahelise suhtlemise ja biomeetria laiema kasutamisega on võimalik tagada korrektne isikutuvastus, võidelda identiteedipettustega ja tagada õiguskaitseasutustele kiirem juurdepääs infole, mis on vajalik raskete ja terrorismikuritegude ennetamisel ja uurimisel. Need eesmärgid uute tehniliste lahenduste rakendamisel ka saavutame. Uusi süsteeme arendatakse ja koostalitluse lahendusi viiakse ellu peamiselt aastatel 2019–2022. Selles on keskne roll suuremahulisi infosüsteeme haldaval ELi ametil **eu-LISA**, mille tugevdamine oli samuti üheks eesmärgiks. Oleme jätkanud jõupingutusi selle nimel, et eu-LISA muutuks valdkondadeüleseks ametiks. Kahjuks ei olnud meie eesistumise ajale langenud eu-LISA mandaadi uuendamise käigus võimalik seda eesmärki liikmesriikide erimeelsuste tõttu täiel määral saavutada. Tegevused eri justiitsinfosüsteemide ja ka tolliinfosüsteemide haldamise üleandmiseks eu-LISA-le jätkuvad.

ELi välispiiri tugevdamiseks seati sihiks kehtestada ELis **välispiiri valvamise ühtne standard**. Euroopa Liidu liidrid avaldasid sellele poliitilist toetust 2018. aasta oktoobri ülemkogu järeldustes. Ettepaneku elluviimine jääb siiski järgmisele perioodile. 2016. aastal loodi ELi välispiirihalduse tugevdamiseks **Euroopa piiri- ja rannikuvalve**. Selleks laiendati

---

1 Schengeni infosüsteem (SIS), viisainfosüsteem (VIS), varjupaigataotlejate sõrmejälgede infosüsteem (Eurodac), riiki sisenemise ja riigist väljumise süsteem (EES), Euroopa reisiinfo ja reisilubade süsteem (ETIAS), kolmandate riikide kodanike karistusandmete vahetamise süsteem ECRIS-TCN

senise ELi piirivalveameti Frontex pädevust, et pakkuda liikmesriikidele piisavalt tuge võimalike kriiside korral. 2018. aasta täiendava muudatusettepanekuga on kavas ametit veelgi tugevdada, et tõhustada tagasisaatmisi ja laiendada koostöövõimalusi kolmandate riikidega.

Terrorismi- ja kuritegevuse vastase võitluse edendamisel seadsime endile ELi tasandil eesmärgiks ennetada radikaliseerumist, vähendada kuritegude toimepanekuks vahendite kättesaadavust ning tõhustada kuritegude uurimist. Selleks on ajakohastatud **terrorismikuritegusid käsitlevat õigusraamistikku**, rakendatud ELi **lennureisijate broneeringuinfo süsteem**, karmistatud **tulirelvi ja rahapesu käsitlevaid õigusakte**, loodud terroristliku veebisisu leviku tõkestamiseks **ELi internetifoorum** koostööks teenusepakkujatega, edasi arendatud **ELi eriüksuste võrgustikku ATLAS** ja parandatud kuritegelikul teel saadud vara piiriülese sissenõudmise võimalusi. Lisaks seadsime prioriteediks elektrooniliste tõendite kasutamise ELi õigusakti kehtestamise. ELi tasandil on töös mahukas **elektrooniliste tõendite** pakett, et parandada selliste tõendite kättesaadavust kriminaalmenetlustes. Pakett loodetakse vastu võtta veel selle Euroopa Parlamendi koosseisu ajal. Kriminaaluurimiste seisukohalt on võtmetähtsusega ka **sideandmete säilitamise** ja kasutamise võimalused, kus ELi tasandil jätkuvad arutelud tasakaalustatud lahenduse leidmiseks. Eesti on olnud selles küsimuses väga aktiivne ning tehtud on põhjalik eeltöö valdkonna paremaks reguleerimiseks ELi tasandil lähitulevikus.

Arvestades 2015. aastal lahvatanud rändekriisi oli pidevat panustamist ja ELi koostööd vajav valdkond rändepoliitika. Ühiste pingutustega on õnnestunud sisserände olukord kontrolli alla saada, kuid arvestades pikaajaliste kriisikollete püsimist ELi naabruses, püsib oht rändesurve uueks suurenemiseks. **ELi rändepoliitika** kujundamisel on kooskõlas Eesti seisukohtadega võetud **terviklik lähenemine**, mis hõlmab rände algpõhjustega tegelemist, Euroopa Liidu välispiiri halduse tugevdamist ja võitlust inimkaubitsemisega, ebaseaduslike sisserändajate tagasisaatmise tõhustamist ja ühtse varjupaigapoliitika uuendamist. Ebaseadusliku rände ennetamiseks on EL teinud ja jätkab pingutusi koostöö tugevdamiseks päritolu- ja transiidiriikidega, eelkõige Põhja-Aafrikas ja Türgiga. Eesti on osalenud rändekriisi lahendamisel konstruktiivse partnerina. Oleme vastu võtnud inimesi, kes vajavad kaitset (206 inimest Türgist, Kreekast ja Itaaliast), panustame Aafrika usaldusrahastusse ja Türgi pagulasrahastusse, et aidata põgenikke päritolu- ja transiidiriikides, samuti töötavad meie eksperdid ELi lõunapiiril ühisoperatsioonidel.

Euroopa Liidu **ühtse varjupaigapoliitika reformipaketi**² puhul oleme olnud seisukohal, et põgenike ümberpaigutamine saab toimuda ainult vastuvõtva liikmesriigi nõusolekul ja ümberpaigutada saab vaid neid isikuid, kel on õigus saada varjupaika. Enamik paketi eelnõudest on Euroopa Parlamendiga kolmepoolsete kohtumiste lõpufaasis, kuid Dublini määruse puhul ei ole liikmesriikidel endiselt ühtset arusaama solidaarsuse ja vastutuse tasakaalu kohta. Võib oletada, et enne selle Euroopa Parlamendi koosseisu ametiaja lõppu ELi varjupaigareformiga täielikult lõpule ei jõuta.

Eesti on kogu aeg tähtsustanud ka **tagasisaatmispoliitika tõhustamist** ning selle sidumist ELi viisapoliitikaga. Hetkel on menetluses tagasisaatmisdirektiivi muudatuse eelnõu, mille eesmärk on kiirendada tagasisaatmismenetlust. Samuti kehtestatakse **viisaeeskirja** muudatuse eelnõuga põhimõtte, mille kohaselt kehtestatakse piiravamad viisade väljastamise tingimused kolmandatele riikidele, kes ei tee piisavalt koostööd isikute tagasivõtmisel. Eesti on toetanud ka elektroonilist taotlemist võimaldavaid viisaeeskirja muudatusi, mis loovad eeldused **e-viisa** kasutuselevõtuks.

---

² Dublini määrus, vastuvõtutingimuste määrus, kvalifikatsioonitingimuste määrus, ümberasustamise määrus, menetlustingimuste määrus, ELi Varjupaigaameti määrus, Eurodaci määrus

Eesti on tegelenud ka **seadusliku rände** valdkonnaga. Eesistumise ajal saavutasime liikmesriikide vahel kokkuleppe **ELi sinise kaardi direktiivis**, mis keskendub kolmandatest riikidest pärit kvalifitseeritud tööjõu vabale liikumisele ELi sees. Siiski on eelnõu vastuvõtmine veel selle Euroopa Parlamendi koosseisu ajal kaheldav.

Andmekaitse, õiguslane koostöö justiitsküsimustes ja e-õiguskeskkonna projekt, haldusotsuste vastastikune tunnustamine

Alates 25. maist 2018. a rakendus kõigis liikmesriikides uus **isikuandmete kaitse üldmäärus**. Otsekohalduv määrus asendab senise direktiivi ning ühtsed, kõigis liikmesriikides ühtemoodi kohalduvad tehnoloogianeutraalsed reeglid tagavad isikuandmete kaitse kõrge taseme ka nutitelefonide, sotsiaalmeedia ja internetipanganduse ajastul ning ühtlasi aitavad kaasa Euroopa Liidu ühtse turu paremale toimimisele. Samuti on uued andmekaitsereglid kokku lepitud korrakaitseasutuse poolt isikuandmete töötlemiseks.

Õiguslase tsiviilkoostöö eesmärgiks on tagada õiguskaitse ka piiriüleses olukorras. Püüdleme intensiivselt selle poole, et saavutada tulevikus **perekonnaasjades tehtud kohtulahendite kiirem piiriülene täitmine**. Hetkel on lahendi täitmiseks teises liikmesriigis vajalik läbida eelnevalt kulusid lisav ja aeganõudev täidetavaks tunnistamise vaheetapp, mida soovime kaotada. Liikmesriigid peaks selles küsimuses kokkuleppele jõudma juba detsembri alguses. Kõnealuse eesmärgi saavutamisse andis oma tõhusa panuse ka Eesti eesistujana.

Justiitskoostööd digitaalses vormis arendatakse e-õiguskeskkonna raames. Sellega seotud projektid arenevad jõudsalt, kuid erilist tähelepanu väärrib **e-Codexina** tuntud andmevahetusplatvorm. On väga oluline tagada selle piiriülest justiitskoostööd ning kohtumenetlusele digitaalset juurdepääsu võimaldava süsteemi jätkusuutlik haldamine, rahastamine ja edasiarendamine, mida võimaldaks kõige paremini süsteemi üleviimine eu-LISA agentuuri tiiva alla. Kahjuks on üleviimine jäänud institutsionaalse otsustamatuse tõttu venima, kuid pingutused selle nimel jätkuvad.

III. KESKKOND

2015. aastal seadsime Eesti ELi poliitikas eesmärgiks jätkata ressursitõhusama, loodussäästlikuma ja seeläbi konkurentsivõimelisema majandussüsteemi arendamist. Selleks on **EL märkimisväärselt edasi liikunud ressursitõhusa ringmajanduse** poole. Vastu võetud ELi ringmajanduse tegevuskava sisaldab meetmepaketti, mis erinevalt varasemast katab kogu toote olerusringi. Väheses süsinikusisaldusega ressursitõhus ringmajandus on ELi pikaajaline eesmärk ja kõik keskkonnavaldkonna tegevused peavad sellesse panustama.

Samuti pidasime ringmajanduse edendamise seisukohast oluliseks arendada nii ELi kui ka rahvusvahelisel tasandil ringmajandusega seotud eri kohustuslikke ja vabatahtlikke meetmeid. **Ökoinnovatsioon** on parimaid näiteid vabatahtlikest meetmetest, milles liikmesriigid leppisid kokku Eesti eesistumise ajal. See vabatahtlik meede seab suured ootused edasistele tegevustele, mis **toetavad ökoinnovaatiliste toodete turule tulekut** ning kõikehõlmava tootepoliitika edasiarendamist. Eriti pööratakse tähelepanu sellele, kuidas **edendada kestlikku tarbimist** ja pakkuda tarbijatele **piisavalt teavet toodete tervise- ja keskkonnamõju kohta**, et teha teadlikke valikuid.

Saavutasime ka jäätmemajanduses seatud eesmärgid. Eesti eesistumise ajal saavutati poliitiline kokkulepe **jäätmedirektiivide** muudatuste kohta, millega seati uued ringlussevõtu sihtarvud, muudeti aruandlus selgemaks ja seati miinimumnõuded tootjavastutusele. Liikmesriigid võtavad uued nõuded üle hiljemalt aastaks 2020.

2015. aasta detsembris võeti 195 riigi osalusel vastu **Pariisi kliimalepe kasvuhoonegaaside heite üleilmse vähendamise kohta**. Kokku lepiti pikaajalises eesmärgis hoida temperatuuri tõus tunduvalt alla 2 °C (püüdes seda piirata 1,5 °C kraadini) võrreldes tööstusrevolutsiooni eelse ajaga. Kliimamuutustes seati eesmärkideks muu hulgas vähendada kasvuhoonegaaside heidet eelkõige nendes sektorites, kus sellekohased meetmed on võimalikult kulutõhusad, samuti käsitleda jagatud kohustusega sektorist (nt jäätmekäitlus, transport) eraldi maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse sektorit (LULUCF) ning kehtestada paindlikkusinstrumendid eespool mainitud sektoritele.

EL on näidanud end kui kliimamuutuste eestkõnelejat ning seadnud eesmärgiks vähendada **kasvuhoonegaaside heidet 80% aastaks 2050** võrreldes 1990. aastaga. Eesti saavutas seatud eesmärgid oma eesistumise ajal, kui saavutasime poliitilised kokkulepped kõigi arutusel olnud kliimaelnõude (Euroopa Liidu lubatud heitkogustega kauplemise süsteem, jagatud kohustuste määrus ning metsandusest, maakasutusest ja selle muutusest tulenevate kasvuhoonegaaside heiteid reguleeriv määrus) kohta. Jagatud kohustuste määrusega kujundati välja paindlikkusmeetmed seoses kauplemissüsteemi ning metsanduse ja maakasutuse sektoritega, jättes liikmesriikidele otsustusvabaduse riigisisest määruse reguleerimisalasse kuuluvate eri sektorite heitkoguste vähendamisel ja meetmete valikul. Käesoleva aasta detsembris lepitakse Pariisi kliimaleppe osaliste vahel kokku **leppe täitmiseks vajalik rakendusaktide pakett**. Lisaks ei ole tulevikus välistatud sihttasemeid suurendada ELi tasandil süsiniku heite vähendamiseks.

Elurikkuse valdkonnas pidasime Eesti ELi poliitikas oluliseks **saavutada ELi bioloogilise mitmekesisuse eesmärk**: vähendada elurikkuse kadu aastaks 2020, sealhulgas säilitades toimivad ja loodusehüvesid pakkuvad ökosüsteemid. Seejuures nägime olulist rolli Natura 2000 võrgustiku säilimisel ja paremal toimimisel. Selle saavutamiseks ajakohastame pidevalt kaitse-eeskirju, taastame ja hooldame elupaigatüüpe, planeerime ja rakendame liigikaitsemeetmeid jpm. Samuti on Eesti Natura 2000 võrgustik suures osas komplekteeritud ja saanud Euroopa Komisjoni heakskiidu. Lisaks on kõigisse eluslooduse seire lepingutesse lisatud kohustus teavitada Euroopa Liidu tähtsusega võõrliikidest. 2018. aastal toimub elurikkuse konventsiooni osaliste konverents, mille raames luuakse alus **läbirääkimisteks 2020. aasta järgse üleilmse elurikkuse raamistiku üle**, mille protsessi EL koos liikmesriikidega panustab.

Veemajanduses ja merekeskkonna kaitstes seadsime suuremaks eesmärgiks **Eesti, Läänemere ja ELi rannikualade ühtse ja tervikliku majandamise ning mereala hea keskkonnaseisundi säilitamise või saavutamise hiljemalt aastaks 2020**. Selleks on liikmesriigid veeraamdirektiivi nõuetest lähtuvalt koostanud veemajanduskavad aastateks 2015–2021, mis peaksid tagama vete säästliku majandamise. Lisaks oli Eesti aastatel 2014–2016 Läänemere merekeskkonna kaitsega tegeleva Helsingi komisjoni (HELCOM) eesistujariik ning keskendus kolmele valdkonnale: saastamise ohjamisele, merealade plaanamisele ja korraldusele ning kaitsealadele ja andmete usaldusväärssusele. Samuti võeti vastu regionaalne mereprügi tegevusplaan. Tuginedes HELCOMi 2018. aastal avaldatud Läänemere seisundi aruandele ja Eesti mereala ajakohastatud hinnangule, on Läänemere riikidel jäänud veel paar aastat, et saavutada **Läänemere hea keskkonnaseisund aastaks 2021**. Lisaks on Eesti mereala kohta koostatud meetmekava, mis näeb ette tehnilised meetmed ja lisauuringuid olukorra parandamiseks. ELi tasandil nõuavad enim tähelepanu **mereprügist tingitud probleemid**.

IV. KONKURENTSIVÕIME

ELi suurimaks majanduslikuks saavutuseks peetakse **ELi ühtset turgu**, mille piires inimestel, kaupadel, teenustel ja kapitalil on võimalik vabalt liikuda. Praeguseks on kõrvaldatud arvukalt tehnilisi, õiguslikke ja bürokraatlikke tõkkeid, kuid ühtse turu „täisvõimsust“ ei ole veel saavutatud, seda eriti teenussektoris. Eesti on seisukohal, et tuleb liikuda otsustavalt Euroopa ühtse turu täielikuma integratsiooni suunas, kusjuures ühtne turg peab toimima laitmatult ka digitaalses keskkonnas. Praegune Euroopa Komisjon esitas oma ametiaja alguses **ELi ühtse turu** ja **ELi digitaalse ühtse turu** strateegiad koos vastavate meetmetega. Arvestatav osa neist on praeguseks vastu võetud ning ootavad rakendamist. Alanud on ELi tasandi arutelud Euroopa ühtse turu tuleviku üle, mille käigus Eesti püüab lisada ühtsele turule uusi dimensioone, tuues esile selle seoseid kaubanduse, andmemajanduse ja uute tehnoloogiatega. Eesti seatud ühtse turu sihtidest on mõndagi saavutatud, kuid palju tööd seisab veel ees.

Parema ettevõtluskeskkonna nimel on Eesti eestvedamisel astutud konkreetseid samme. Eesti on olnud aastaid ELis **ühingute vaba liikumise** eestkõneleja. Eesti eesistumise ajal hoidsime aktiivselt üleval selleteemalisi arutelusid, mille tulemusena tuli Euroopa Komisjon välja eelnõuga 2018. aasta alguses. Liikmesriikide vaated on siin endiselt üsna erinevad, kuid osaleme aruteludes aktiivselt, et menetlus edeneks.

Eestis on ühingute elektrooniline asutamine juba mõnda aega normiks, kuid mujal Euroopas veel mitte. Nüüdseks on ka ELis lõpusirgele jõudmas arutelud **ühingute elektroonilisele asutamisele keskenduva eelnõu** üle. Lisaks muutub senisest tõhusamaks äriregistrite vaheline infovahetus ning lahenduse leiab küsimus äri- ja tegutsemiskeeldude andmete piiriülesest kättesaadavusest.

Euroopa ühtse turu nelja põhivabaduse rakendamise üheks takistuseks on informatsiooni halb kättesaadavus teise liikmesriigi ametliku asjaajamise kohta. Probleemi lahendamiseks on kokku lepitud **Euroopa ühtse digivärava portaali loomises**. Sinna kogutakse kokku kõigi liikmesriikide *online*-teenused, samuti informatsioon kohalike reeglite ja avalike teenuste kohta.

Eesti on alati olnud seisukohal, et nii **ostlemine** kui ka **teenuste tarbimine sõltumata keskkonnast** peab olema mugav ja turvaline ning eelkõige ühtsete lepingureeglitega tagatud. Kokkulepet Euroopa Parlamendiga ootavad digitaalse komponendiga esemete nagu tarkvara, e-raamatud või pilvelahendused müüki puudutavad arusaadavad ja toimivad lepingureeglid. Täiendavalt on kavas üldise müügiõiguse ühtlustamine, mis lihtsustaks märgatavalt nii teistest riikidest kauba tellimist kui ka sinna müümist, ning tundub, et ka siin on liikmesriikide kokkulepe lähedal.

E-kaubandusele soodustavalt peaks mõjuma asjaolu, et juba 2018. aasta jõuludeks kaovad põhjendamatud asukohapõhised piirangud teise liikmesriigi e-poodidest kaupade ja teenuste soetamisel ning loodetavasti paari aasta pärast ka autoriõigusega kaitstud sisult nagu e-raamatud ja tarkvara. Lihtsustub postipakkide piiriülene kättetoimetamine ning paraneb tarbijakaitseasutuste piiriülene koostöö.

Oluliseks Eesti ELi poliitikas seatud eesmärgiks siseturu raames on **teenuste piiriülese osutamise lihtsustamine** ning rohkete ja selliste ebamõistlike liikmesriigipõhiste nõuete kaotamine, mis takistavad teenuse osutamist ja ei ole ettevõtjale kergesti kättesaadavad. Tegime pingutusi olukorra lahendamiseks, suunates liikmesriike oma nõudeid paremini kindlaks määrama ning toetades elektroonse asjaajamise kehtestamist, kuid paraku

liikmesriigid **kõigis teenuste piiriülest osutamist lihtsustavates eelnõudes** ühisele arusaamale ei jõudnud. Paremini on asjad sujunud **kutsekvalifikatsioonide** vallas, kus võime rõõmustada elektroonse menetluse üle kutsekvalifikatsiooni tunnustamisel teatud reguleeritud kutsealade puhul ning nõudega viia läbi proportsionaalsuse hindamine enne, kui liikmesriik asub kehtestama kutsealadele uusi nõudeid.

Riigihangetele piiriülest juurdepääsu parandab juba 2014. aastal vastu võetud riigihangete direktiiv, mille on nüüdseks üle võtnud kõik liikmesriigid. Hästi toimib liikmesriikidevaheline riigihangete ekspertide võrgustik, kus vahetatakse parimaid kogemusi. Alates 2018. aasta oktoobrist peab kogu riigihangete alane teabevahetus toimuma elektroonselt, kõikides liikmesriikides peavad riigiasutused piiriüleseid e-arveid vastu võtma 2019. aasta aprillist, teised hankijad (nt kohalikud omavalitsused) 2020. aasta aprillist.

Olukorras, kus digimajanduse osatähtsus kasvab, peab Eesti hinnangul ka Euroopa ära kasutama **uuenduslike ärimudelite** võimalusi. Euroopa Komisjon on koostöömajanduse teemaga tegelenud eri poliitika- ja konsultatsioonidokumentide raames, samuti on toimunud põhjalikud arutelud majutusvaldkonna koostöömajanduse üle. Legislatiivseid samme veel astunud ei ole. Küll on otsustavalt asutud reguleerima **platvormide ja nende ärikasutajate vahelisi suhteid**, püüdes ELi reeglite kehtestamisega tuua neisse enam läbipaistvust ning tagada lepingutingimuste õiglus. Eesti on selles menetluses jälginud, et ei toimuks ülereguleerimist.

Tööstuse vallas peeti Eesti ELi poliitikas oluliseks eelkõige **väike- ja keskmise suurusega ettevõtete ning väikese keskmise turukapitulatsiooniga ettevõtete konkurentsivõime arendamist ja tööstuse digiteerimist**. Riigisisese mõõtme kõrval on järjest olulisemad mitmeaastase finantsraamistikuga võimaldatavad vahendid, kus Eesti on seisnud hea, et fookuses oleksid ka eelloetletud ettevõteliigid. **Tööstuse digiteerimise** puhul on oluline, et oleks tagatud igas liikmesriigis paiknevate majanduse digitaliseerimisele kaasa aitavate digitaalse innovatsiooni keskuste rahastamine järgmisel eelarveperioodil. Tehisintellekti kasutuselevõttuga, muu hulgas Euroopa tööstuses, tegeleb tehisintellekti temalise teatise põhjal välja töötatav ELi tehisintellekti koordineeritud tegevuskava.

Autoriõiguse areng ELis on viimastel aastatel olnud üsna tormiline ja mitmed Eesti ELi poliitika eesmärgid, mis seisnevad teoste parema piiriülese kättesaadavuse võimaldamises, on saavutatud või saavutatakse peatselt. Alates 2018. aasta aprillist on võimalik ühes liikmesriigis soetatud digitaalset sisu nagu filme ja e-raamatuid vaadata ja kasutada kogu ELi piires. Läbirääkimiste faasis on algatus, millega lihtsustatakse ringhäälinguorganisatsioonide poolt tele- ja raadioprogrammide kättesaadavaks tegemist teistes liikmesriikides. Tarbija jaoks tähendab see internetis suuremat ligipääsu teiste riikide telesaadetele ja programmidele. Tegeleme ka autoriõiguste teostamisega veebikeskkonnas – muu hulgas on täpsustamisel teoste vaba kasutuse reeglid ning eeskirjad teadus-, haridus- ja kultuuripärandi valdkonna asutuste tarbeks ning puudega inimeste kaasamiseks.

Käesoleval aastal jõuti kolmepoolsele kokkuleppele ka **audiovisuaalmeedia teenuste direktiivis**, mille eesmärgiks on luua audiovisuaalmeedia valdkonnas ühtne õigusruum ja tagada võrdne kohtlemine kõigile turul osalejatele, samuti kaitsta ebaseadusliku sisu eest ning tõhusamalt reguleerida regulaatorasutuste tööd.

Kosmosevaldkond on Euroopa jaoks **kasvava strateegilise tähtsusega** ning lisaks suurele potentsiaalile panustada majanduskasvu on ELi strateegiline autonoomia kosmoses oluline julgeoleku ja kaitse perspektiivist. Eesti peab endiselt oluliseks kõikide ELi liikmesriikide ja ettevõtete võimalust osaleda kosmosetegevuses olenemata nende suuruselt.

Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni (TAI) puhul on püstitatud eesmärgid endist viisi aktuaalsed. Olulisim eesmärk, saavutada TAIsse suunatavate investeeringute 3%-line osakaal SKPs, ei ole saavutatud. Seega on ka edaspidi oluline motiveerida nii ettevõtteid kui ka avalikku sektorit investeerima TAIsse.

Avatud teaduse kontseptsiooni eesmärkidesse on kindlasti panustanud Euroopa Komisjoni poolt digitaalse ühtse turu strateegia raames esitatud Euroopa **pilvandmetöötluse algatus**. Algatusega kavandati mitmeid samme, millel on olnud suur mõju nii ELi kui ka liikmesriikide majandusele ja teaduseelarvele.

Lisaks panustavad ELi killustatud teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni koostöövormide ja partnerluse süsteemi parandamise Euroopa teadusruumi ja innovatsiooni komitee ette valmistatud **ettepanekud partnerluste maastiku korrastamiseks**. Käesoleval aastal esitati ka **järgmise ELi teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi (Horisont)** eelnõu, millega nähakse ette teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni integreerimine muudesse ELi poliitikavaldkondadesse (näiteks meditsiin, toidutootmine jt). Endiselt on Horisondis Eesti eesmärgiks **nn osaluslõhe vähendamine, et Kesk- ja Ida-Euroopa riikidest oleks rohkem taotlejaid**.

V. MAJANDUS- JA RAHANDUSKÜSIMUSED

Majandus- ja rahaliit

2015. aastal seadsime Eesti ELi poliitika üldeesmärgiks **tugevdada majandus- ja rahaliitu, et euroala oleks stabiilne, usaldusväärne ja võimeline lahendada kriise rahaliidu sees**. Praeguseks ei ole euroalas enam ühtegi finantsabi saavat programmi riiki ja ükski programmist väljunud riik ei ole tagasilangemise ohus. Finants- ja kapitaliturgude poolel oleme osaliselt saavutanud suurima eesmärgi muuta Euroopa pangad kriisidele vastupidavaks ja kapitaliturg mitmekesisemaks. Pangandusriske on vähendatud ja rakendunud on pankade ühtne järelevalve ja kriisilahendussüsteem. Liikmesriikide erimeelsuste tõttu ei ole veel loodud ühtset hoiuste kindlustamise süsteemi, kuid töö sellega jätkub.

Euroala majandusjuhtimise raamistikus on Eesti ELi poliitika eesmärgiks edendada majanduse, eelarvepoliitika ja finantssektori koordineeritud arengut ning kus vaja suurendada lõimumist. **Majandus- ja eelarvepoliitika tugevama koordineerimise** mõjul on ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluses vaid Hispaania. Euroala riikide eelarve puudujääk suhtena SKPsse on aegade madalaimal tasemel (1% SKPst 2017. aastal). Samas on hulgaliselt väga suure võlaga riike (euroala keskmine võlatase üle 80% SKPst), kelle võlg ei ole vähenemas. **Euroopa poolaasta protsess** on arenenud paremuse poole analüüside, riikidega koostöö ja riigipõhiste soovitude asjakohasuse suurenemise mõjul. Veel ei ole leitud lahendust, kuidas soovitude täitmist ehk struktuursete reformide kavandamise ja rakendamise protsesse kiirendada. Abiks võib olla uue mitmeaastase finantsraamistiku reformide toetuse instrument.

Finantssektor

Eesti on seadnud eesmärgiks ennetada probleemide tekkimist pankades, lahendada tõhusamalt piiriüleseid panganduskriise, lõhkuda pankade süsteemne seotus riigivõla rahastamisel ning minimeerida maksumaksjate raha kasutamist pankadega seotud probleemide lahendamiseks. Riskide jagamist on viidud ellu **pangandusliidu lõpuni väljaarendamise ja kapitaliturgude liidu loomise** kaudu. Pangandusliidu ühtne järelevalve ja kriisilahendus toimivad, kuid on saanud ka esimesed tuleristsed, mille õppetunde kasutatakse süsteemi tugevdamisel. Eesti eesistumise ajal lepiti kokku **pangandusriskide vähendamise eelnõudes**, mis käsitlevad võlausaldajate hierarhiat probleemsete pankade puhul ja finantsinstrumentidelt oodatava

kahjumi arvestamise üleminekupõhimõtteid. Lõpusirgel on pangandusriskide vähendamise muude elementide, nagu näiteks kriisilahenduspuhvrte määramine ja viivislaenude vähendamise kokkuleppimine. Käsikäes riskide vähendamisega on liikmesriigid muutunud tasapisi avatumaks pangandusliidu ühtse hoiusekindlustuse loomise suhtes. **Rahapesu tõkestamise süsteemi tõhustamiseks** rakendatakse viimasetel aastatel kokkulepitud õigusakte ning on alanud läbirääkimised 2018. aastal esitatud ettepanekute üle, mille eesmärgiks on piiriüleste pankade puhul tihedamate koostöövormide sisseseadmine järelevalveasutuste vahel ning kogu Euroopa Liidus ühetaoline riskide väljaselgitamine, järelevalve teostamine ja karistusmeetmete rakendamine.

Kapitaliturul on Eesti seadnud eesmärgiks vähendada finantsturgude killustatust, mitmekesistada majanduse rahastamisallikaid, sealhulgas parandada väike- ja keskmise suurusega ettevõtete ligipääsu rahastamisele, tugevdada piiriüleseid kapitalivooge ning soodustada uudsete teenuste teket. **Kapitaliturgude liidu järkjärgulise arendamise** mõjul on finantsturul üha stabiilsemat kohta leidmas uuenduslikud finantssektori lahendused, mida toetatakse proportsionaalsete reeglitega ja mille üle on ELis läbirääkimised käimas. Traditsioonilistele tugevalt reguleeritud **väärtpaberituru taristutele pakuvad alternatiivi** näiteks **ühisrahastusplatvormid ja pandikirjad**, mis mitmekesistavad väikeettevõtete rahastamiskanaleid. Kestliku majandus-, sotsiaal- ja looduskeskkonna tagamiseks edendatakse ka õigusaktides üha enam vastavaid investeeringuid ning finantssektori tooteid ja teenuseid.

Maksudus

Eesti on ELi poliitikas seadnud eesmärgiks võidelda **maksude tasumisest kõrvalehoidmisega ja maksustamise vältimisega**. Praeguseks on ELis tihendatud maksualast halduskoostööd, lepitud kokku ELi mustas nimekirjas kolmandatest riikidest, kes ei tee maksuküsimustes koostööd, ning suurendatud maksude vältimise vastaseid meetmeid. Eesti peab oluliseks, et ühtne konsolideeritud ettevõtte tulumaksubaas lähtuks ühtlustatud laiaast maksubaasist, kuid võimaldaks liikmesriikidele paindlikkust kasumi maksustamise aja määramiseks, arutelud ELis selle üle jätkuvad.

Maksustamise kitsaskohad on eriti esile toonud digimajanduse kasv, kuna digilahendused annavad võimaluse tulu teenida ilma füüsilise kohaloluta. Eesti leiab, et ettevõtted peavad maksma õiglase osa oma tuludest maksudeks riigis, kus loodi väärtus ja teeniti tulu. ELis valitseb intensiivsetest läbirääkimistest, sh Eesti juhtimisel, hoolimata üksmeel praeguseks ainult selles, et **digimajanduse maksustamise lahendus peab olema üleilmne** ja tulema OECD laialt kaasavast koostööst. **Käibemaks** mõjutab otseselt piiriülest majandustegevust ühtsel turul, mistõttu Eesti seadis ELi poliitikas eesmärgiks, et endiselt tuleb vähendada maksukohuslaste halduskoormust ja lihtsustada maksukohustuse täitmist ühtse digituru ja e-kaubanduse edendamiseks. Vastu on võetud **e-raamatute vähendatud käibemaksumäär** **direktiiv** ja Eesti eesistumise eduloona **reformiti e-kaubanduse käibemaksuga maksustamine**. Eesti on pidanud oluliseks jätkata ELi käibemaksusüsteemi ühtlustamist, et muuta see tõhusamaks ja pettuste suhtes kindlamaks. Euroopa Komisjon on esitanud ettepaneku ettevõtjatevahelise piiriülese kaubanduse **lõplikuks käibemaksusüsteemiks** ja mitmeid teisi algatusi, kuid edasiliikumist on olnud vähe. Kuna liikmesriikide käibemaksu kogumise tõhusus on väga erinev ja puudub tahe usaldada oma maksude kogumist teiste liikmesriikide kätte, siis pigem kannatatakse ära 1% ELi SKPst maksupettust.

Toll

Tollivaldkonnas on olnud Eesti eesmärgiks saavutada suurem ühtsus, koostöö süvendamine ja integreeritus, kaasa arvatud **ühtsete IT-süsteemide väljatöötamine ELi tasandil**, mis sai hoogu juurde, kui ELi IT-agentuur loodi Eestisse. Eesti seisukohast võiks sama agentuur tegeleda ka tollisüsteemidega, mis oleks muu hulgas igati kulutõhus. Eesti on teemat agaralt

selgitanud nii komisjonile kui ka eesistumise ajal nõukogus, paraku ilma märkimisväärsete tulemusteta. Senisest kesisest edust hoolimata üritame edasi töötada idee nimel laiendada IT-agentuuri mandaati tolli IT-süsteemidele.

Euroopa Liidu vahendid

Eesti seadis ELi poliitika eesmärgiks ELi eelarve **paindlikkuse suurenemise**, mis on ka toimunud, ja uuel perioodil suureneb see tõenäoliselt veelgi. **Finantsinstrumendid** on tulnud, et jääda, ning nende roll kasvab uuel perioodil nii ELi-sisese poliitika kui ka välistegevuste rahastamisel. Kahjuks vähenevad Eestile uuel perioodil ELi eelarvest **ühtekuuluvuspoliitika** eraldised, mida võrreldes 2015. aastal prognoosituga võimendab veelgi Ühendkuningriigi lahkumisega tekkiv puudujääk ELi eelarve tuludes. Kõiki neid aspekte ja eelarve muutuvaid prioriteete oleme arvestanud ka uue perioodi eelarve kõneluste seisukohtade koostamisel.

VI. PÕLLUMAJANDUS JA KALANDUS

Põllumajanduses seati Eesti ELi poliitikas muu hulgas eesmärgiks, et siseturu toimimise ja võrdsete konkurentsitingimuste tagamise eelduseks on **ühtne ja ühisest eelarvest rahastatav põllumajanduspoliitika (ÜPP)**. Et parandada väike- ja keskmise suurusega ettevõtete toimetulekut ELis, tuleb jätkata ÜPP rakendamise ja lihtsustamisega. Samuti peab ELi maaelu arengu poliitika jääma ka tulevikus ÜPP osaks, toetades muu hulgas põllumajanduse konkurentsivõimet ning maapiirkondade tasakaalustatud ja jätkusuutlikku arengut. Käesoleva perioodi ÜPP kehtib aastani 2020 ning praegu on käimas läbirääkimised uue perioodi (2021–2027) programmi üle. ELi otsetoetuste skeem peab olema **ühtne, põllumajandustootjatele võrdset konkurentsipositsiooni tagav, läbipaistev ja lihtne**. Seetõttu jätkab Eesti ühtse pindalatoetuse rakendamist ja rõhutab 2021–2027 perioodi läbirääkimistel otsetoetuste võrdsustamise vajalikkust ELis. Uue programmi eelnõu kohaselt **säilib ka tulevikus põllumajanduspoliitika kahesambaline struktuur**. Praegused maaelu arengukavad on kavas asendada **ÜPP strateegiakavadega**, mis hõlmavad nii ÜPP esimest kui ka teist sammast ja peaksid tagama valdkonna senisest terviklikuma planeerimise ja ühtlasi ka lihtsustamise. Eesmärk on veelgi parandada põllumajandustootmise, toiduainete tootmise ja maapiirkondade säästvat arengut.

Tõime Eesti ELi poliitikas esile ka vajaduse keskenduda maapiirkondade majandusliku jätkusuutlikkuse tagamisel tegevustele, mis tagaksid mitmekesise põllumajandusstruktuuri, kus **oluline roll on nii peretaludel kui ka suurtel põllumajandusettevõtetel**. Põlvkondade vahetuse ja noorte sektorisse kaasamise soodustamiseks on 2015. aastast rakendatud praeguse maaelu arengukava raames noore põllumajandustootja toetust. Samuti toetatakse noori ettevõtjaid, kes soovivad alustada põllumajandusliku tegevusega. Lisaks toetatakse nn lühikese tarneahela projekte, mis aitavad põllumajandustootjatel ühiselt ellu viia lõpptarbijatele toodete turustamiseks mõeldud projekte.

Arvestades **ELi põllumajandusturgude suuremat avatust maailmaturule ja konkurentsile ning sellega kaasnevat hinnavolatiilsust**, rõhutati ELi poliitikas vajadust senisest enam pöörata tähelepanu kriisijuhtimisinstrumentidele, mis muu hulgas kindlustaks põllumajandustootjate sissetulekuid turu- ja tootmisriskide vastu. Uue algatusena on Eestis käivitatud kindlustustoetuse meetme väljatöötamine, mis rakendub 2019. aastal. Samuti pooldame uue ÜPP läbirääkimistel **kohustuslike kriisijuhtimisvahendite kogumist**.

Et tagada **võrdne konkurents põllumajandussektoris**, seati Eesti ELi poliitikas **eesmärgiks ühtsete riigiabi reeglite olemasolu**. Kuigi riigiabi määrused kehtestatakse üldjuhul terveks programmi perioodiks, muudetakse praegu erandkorras määrust, mis

puudutab põllumajanduslikku vähese tähtsusega abi. Samuti on Euroopa Komisjon alustanud uue perioodi riigiabi reeglite ettevalmistamisega, millesse Eesti märkimisväärselt panustab. Konkurentsimoonus esineb ka tarneahelas ning läbirääkimisfaasis on direktiivi eelnõu, mis peaks vähendama **ebausate kaubandustavade esinemist toiduainete tarneahelas**.

Saavutasime eesmärgi tõhustada toiduohutust ELi üleselt, ühtlustades ja lihtsustades **toiduohutust kindlustavad järelevalvereglid ja -tasud** ning tehes seda kogu toidutarneahela ulatuses. Samuti lepiti kokku ELi ühtlustatud **taimekahjustajate vastastes kaitsemeetmetes**, et vältida selliste taimekahjustajate sissetoomist ja levimist ELis, mida siin tegelikult ei esine. Lisaks on EL liikumas **läbipaistvama ja objektiivsema** toiduohutuse, looma- ja taimetervise ning geneetiliselt muundatud põllukultuuridega seotud **riskide hindamise** suunas, mis eelkõige peab tuginema teadusandmetele.

Mahepõllumajanduse arengus pidasime vajalikuks **töötada ELi tasandil välja ühtsed reeglid**. 2018. aastal võeti vastu uus **ELi mahepõllumajandust reguleeriv määrus**, mille eesmärgiks on tagada aus konkurents ja mahepõllumajanduslike toodete siseturu nõuetekohane toimimine, samuti tarbijausaldus kõnealuste toodete ja Euroopa Liidu mahepõllumajandusliku tootmise logo vastu.

Ressursitõhusa ringmajanduse raames seadsime eesmärgiks vähendada **toidu raiskamist**. Selleks on seatud ELi tasandil eesmärgiks vähendada liikmesriikides poole võrra toidujäätmete teket elaniku kohta jaemüügi ja tarbijate tasandil ning vähendada toiduraiskamist kogu toidutootmis- ja tarneahelas aastaks 2030. See omakorda panustab **biomajandusse**, mille raames seadsime eesmärgiks **rakendada biomajanduse arengut toetavaid meetmeid**. Hetkel on käimas uuring, et leida meetmed ja tegevused, mis aitaksid luua paremad eeldused biomajanduse katmata valdkondade arendamiseks, majanduse kogutoodangu suurendamiseks ning uute töökohtade loomiseks. Lisaks on käesoleva maaelu arengukava raames loodud **innovatsioonimeetmed**, mille abil saab luua uusi lahendusi teadlaste ja ettevõtete koostöös.

Kalandus

Kalanduses pidasime oluliseks, et ELi kalanduspoliitika eesmärgiks peab jääma kalavarude hea seisundi saavutamine ja selle hoidmine. Selleks töötati ELis välja **pikaajalised kalavarude majandamiskavad**. Hetkel on läbirääkimisfaasis läänepoolsete vete majandamiskava ning valmimisel on Läänemere lõhevarude majandamiskava.

Lisaks leidsime, et ELi kalandussektor peab muutuma **turumajanduslikel alustel toimivaks ja konkurentsivõimeliseks**. Praegune kalandussektori areng on liikunud suunas, kus tagastamatu abiga soodustatakse investeeringuid, millega kaasnevad sektoris struktuursed muudatused või mida ettevõtjad esmajärjekorras oma investeerimisplaanidesse ei pane (näiteks keskkonnavalused ja ressursisäästu tagavad investeeringud). **Tootlike investeeringute** puhul on turutõrgete leevendamiseks Maaelu Edendamise Sihtasutuse kaudu võimaldatud ligipääs laenurahale nii kalatöötlemisega kui ka vesiviljelusega tegelevatele ettevõtjatele. Lisaks oleme **Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi vahenditest** toetanud muu hulgas kalapüügi- ja vesiviljelustoodete sertifitseerimist ning turu-uuringute tegemist, mis peaksid aitama **parandada kodumaiste toodete pääsu uutele turgudele, parandada toodete kvaliteeti ning anda neile rohkem lisandväärtust**. Töötlemissektori konkurentsivõime suurendamisel oleme soodustanud investeeringute tegemist ühistegevusena.

VII. TÖÖHÕIVE, SOTSIAALPOLIITIKA, TERVISE- JA TARBIJAKAITSEKÜSIMUSED

Suure konkurentsivõimega ELi saavutamise eeltingimus on anda **igale inimesele** (sh tervisekahjustusega inimesed, pikaajalised töötud, hoolduskoormusega inimesed, noored ja vanemaealised) **võimalus siseneda või taas siseneda tööturule**, tagades selleks vajalikud oskused ja **luues eeldused pikaajaliselt tööelus osalemiseks**. Selle eesmärgi saavutamine on alles pooleli, kuigi noorte eurooplaste tööelu on parandanud noortegarantii ja noorte tööhõive algatuse elluviimine. Töö- ja praktikapakkumised, jätku- ja õpipoisiõpe on aidanud kaasata noori tööturule ning hõlbustanud nende koolist tööle minekut. Noortegarantii rakendamise kohustusega on sidunud ennast kõik liikmesriigid, et vähendada kõrget noorte töötuse määra ELis. Lisaks avati eratöübüroodele ja teistele töövahendust ja tugiteenuseid osutavatele organisatsioonidele võrgustik **EURES**.

Tööturu nõudluse ja pakkumise tasakaalustamise eesmärgiks oli toetada nii **ametialast kui ka geograafilist liikumist** (sh riigisisene liikumine). Nimetatud Eesti ELi poliitika eesmärki aitab saavutada loomisel **Euroopa Tööjõuamet**, mis toetab õiglast tööjõu liikumist siseturul. Kuigi **kehtivad sotsiaalkindlustuse koordineerimissüsteemi põhimõtted küll toetavad isikute vaba liikumist**, on hüvitiste koordineerimise põhimõtete kohta liikmesriigid heaks kiitnud muudatused, mis ajakohastavad ja lihtsustavad koordineerimise reegleid ning aitavad vähendada pettusi. Endiselt on vaja arendada liikmesriikide vahel ka sotsiaalkindlustusega seotud **elektroonilist andmevahetust**. Elektroonilise andmevahetuse (EESSI) projektiga tehti edusamme juba Eesti eesistumise ajal. Juulist 2017 algas kaheaastane integratsiooniperiood, mille jooksul peavad riigid üle minema elektroonilisele andmevahetusele kõikides kindlustusskeemides. **Käesoleval aastal toimub Eesti esimene elektrooniline andmevahetus.**

ELi tööaja reeglite ajakohastamisega komisjon pärast pikemaid kaalutlusi välja ei ole tulnud, kuid avaldas **teatise tööaja reeglite kohaldamispraktika ja tõlgenduste** kohta. ELis võeti vastu **ka lähetatud töötajate alusdirektiiv**, mis ühtlustab lähetatud töötajatele ja oma riigi töötajatele kohaldatavaid töötingimusi, sh palgatingimusi. Kinnitatud on eri töövormide alusel töötavate isikute töötingimustest teavitamise direktiivi üldine lähenemisviis.

Tööelu kvaliteedi tagamisel on ELi poliitika kohaselt oluline edendada ka soolist võrdõiguslikkust, sealhulgas toetada töö- ja pereelu tasakaalu, vähendada palgalõhet ning stereotüüpide mõju. Seda aitab tagada isa-, vanema- ning hooldajapuhkuse kasutamist võimaldava **töö- ja eraelu tasakaalustamise direktiiv**.

Peatselt jõuame kokkuleppele nn **ligipääsetavuse direktiivis**, mis peab tagama pakutavate tavatoodete ja -teenuste kättesaadavuse ka erivajadustega inimestele ning võimaldama neil iseseisvamalt elada, töötada ja reisida. Samuti lepiti Eesti eesistumise ajal kokku **Euroopa sotsiaalõiguste sambas**, mille näol on tegemist kõikehõlmava kõrgeimal poliitilisel tasemel kokku lepitud deklaratsiooniga ja mis näitab liidu ühiseid soovituslikke sihte kogu sotsiaalpoliitika vallas (kokku on sambaga seatud 20 printsiipi).

Eesti eesistumise üheks prioriteediks tervisevaldkonnas oli **alkoholipoliitika**. Olulise saavutusena võeti vastu nõukogu järeldused alkoholipoliitika piiriüleste aspektide kohta – võitlus alkoholi liigtarvitamise vastu. Järeldused sisaldavad mitmeid olulisi nii riikide kui ka ELi tasandile mõeldud üleskutseid ja poliitikasuuniseid alkoholoolsete toodete märgistamise, piirikaubanduse ja reklaami kohta. Vaatamata enamiku liikmesriikide tugevale toetusele ja

alates 2015. aastast tehtud nõukogu üleskutsetele ei ole komisjon seni soostunud uut ELi alkoholistrateegiat koostama.

Nii tervisesüsteemide jätkusuutlikkust kui ka vananevat elanikkonda silmas pidades on oluline senisest tihedamini integreeritud tervise- ja sotsiaalsektor. Uue võimalusena patsiendikesksemate tervisteenuste arendamisel ning tervisesüsteemide jätkusuutlikkust silmas pidades on **personaalmehitsiini areng**. Eesti eesistumise üheks prioriteediks tervise valdkonnas oli e-tervis, mille kohta võeti vastu nõukogu järeldused. E-tervise valdkonnas jätkame aktiivset osalust ELi koostöövõrgustikes. Samuti jätkub töö tervisetehnoloogia hindamise alase koostöö tugevdamise nimel. Liikmesriikidel on arutlusel **tervisetehnoloogia hindamise määruse eelnõu**, mille eesmärgiks on viia tervisetehnoloogia hindamine kõigis ELi riikides püsivale alusele.

Endiselt on ELis probleemiks ka **ravimite (sh uute ravimite) kättesaadavus**. Ühishanke leppe raames on algatatud mõned ELi tasandi hanked (pandeemilise gripi vaktsiini ja botulismi antitoksiini soetamiseks), kuid suurt efekti nende kaudu saavutatud ei ole, sest osalevate riikide arv on suhteliselt väike. Teisalt seisab EL silmitsi probleemiga, kuidas tõhusamalt ohjeldada **antibiootikumide varest või üleliigsest kasutamisest tekkinud haiguste ravile allumatust** ehk **antimikroobikumiresistentsust**, mis puudutab nii inimesi kui ka loomi. Selleks lepiti kokku veterinaarravimi pakett, mis muu hulgas peaks tagama paremini harmoneeritud reeglid veterinaarravimite ELi turule lubamisel ja rangemad eeskirjad antimikroobikumide kasutamisel loomadel ning piirama seeläbi nende sattumist inimorganismi. Samuti laienevad edaspidi ravimisõta puudutavad nõuded ka lemmikloomade söödale, luues paremad võimalused loomade raviks. Inimravimitega sarnaselt on sätestatud ka veterinaarravimite reklaami- ja müügiesitamisnõuded, samuti meetmed ravimitega seotud keskkonnamõjude vähendamiseks.

VIII. TRANSPORT, TELEKOMMUNIKATSIOON JA ENERGEETIKA

Transport

Eesti on ELi transpordipoliitikas toetanud ja toetab ka edaspidi maanteeveo-, lennundus-, raudtee- ning merendussektori jätkuvat **avamist**, et tagada ELi transpordituru integreeritus. Kogu transpordisektoris on oluline rakendada **reegleid ühtselt** ning seeläbi vähendada keskkonna- ja halduskoormust. Seda aitab saavutada **e-lahenduste laialdasem kasutuselevõtmine transpordis ja transpordiandmete senisest suurem kasutamine**. Eesti eesistumise ajal võeti vastu ELi transpordinõukogu järeldused transpordi digiteerimise kohta.

Asudes ELi äärealal vajab Eesti häid ühendusi Euroopa keskustega. Eesti ELi poliitikas peetakse oluliseks jätkata üleeuroopalise transpordivõrgu osade väljaarendamist Eestis. Eesti on edenenud Rail Balticu projektiga, millega on jõutud projekteerimisfaasi. 2017. aastal ratifitseerisid kolm Balti riiki valitsustevahelise leppe Rail Balticu ehitamiseks ja kasutusse andmiseks 2026. aastaks. 26. oktoobril 2018. a tegi Euroopa Komisjon rakendusotsuse Rail Balticu ehitamise kohta. Eesti peab oluliseks transpordiprojektide ELi-poolsel finantseerimisel tagada **piisav rahastus Rail Balticu raudteeprojekti elluviimiseks**. Siin on määrava tähtsusega Euroopa ühendamise rahastu määruse eelnõu läbirääkimised.

Maanteetranspordi valdkonnas peame Eesti ELi poliitikas tähtsaks **vähendada bürokraatiat, ühtlustada maanteeveo nõudeid ELis** ning eemaldada kaupade ja teenuste vaba liikumist takistavad tõkked ELi siseturul. Läbirääkimised ELi maanteepaketi üle, mis ELi siseturgu avab ja reegleid ühtlustab, on ELi nõukogus veel käimas. Lisaks peab Eesti oluliseks transpordisektori keskkonnamõjude vähendamiseks muutmist. Samuti toetab Eesti endiselt ELi

transpordi valges raamatus esitatud **liiklusohutuse eesmärki** viia maanteeliikluses hukkunute arv 2050. aastaks nullilähedaseks. Lisaks oleme avatud uute tehnoloogiate kasutamisele transpordisektoris ning toetame üleeuroopaliste reeglite ja standardite kujundamist **autonoomsete sõidukite** turvaliseks ja kiireks kasutuselevõtuks.

ELi õhustranspordi õigusraamistikus tuleb arvestada äärepoolsete piirkondade vajadustega. Edaspidi keskendub EL oma õigusloomes Euroopa õhuruumi läbilaskevõimest tekkivate probleemide leevendamisele. Eesti pööras eesistumise ajal ühenduvuse teemaikale tugevalt tähelepanu ning see oli Tallinnas transpordiministrite mitteformaalse kohtumise üks põhiteemasid. Euroopa Komisjoni arendab **ühenduvusindeksit**, mida Eesti soovib tähelepanu keskpunktis hoida. Ühenduvusindeks mõõdab ELi eri regioonide kaetust lennuühenduste võimalustega ja võimaldab näidata liikmesriikide erinevusi selles küsimuses.

Laevanduses toetab Eesti endiselt ühtse siseturu arendamist ja enam elektrooniliste kaubadokumentide kasutamist. Arvestades laevanduse globaalset olemust, peab Eesti lisaks ELi õigusele oluliseks uute regulatiivsete nõuete väljatöötamist ja jõustamist Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni (IMO) tasandil. Eesti jätkas oma eesistumise järgsel kuul kuul Bulgaaria ettepanekul ELi eesistuja funktsioonide täitmist IMO ning sellel perioodil võttis IMO Euroopa Liidu eestvedamisel vastu **laevanduse süsiniku heite vähendamise strateegia**, mis oli ELile oluliseks töövõiduks.

Energeetika

Energeetika valdkonnas on tehtud **olulised edusammud energiapõhise tagamiseks, Euroopa ja Põhja-Balti elektri- ja gaasituru väljaarendamiseks ning taastuvenergia arendamiseks.** ELi tasandil on lõpusirgele jõudnud Euroopa energialiidu strateegiast tuleneva puhta energia paketi kokkuleppimine, mille edenemisele aitas märgatavalt kaasa Eesti eesistumine. Näiteks juunis 2018 saavutati kokkulepe energiatõhususe direktiivi eelnõus, mis seab **energiatõhususe üldeesmärgiks ELis 32,5%** ja määrab liikmesriigi säästumääraks 0,8% riigi energia lõpptarbimisest aastas **aastatel 2021–2030**. Lisaks saavutati käesoleva aasta suvel poliitiline **kokkulepe Balti elektrisüsteemide sünkroniseerimiseks Kesk-Euroopa sagedusalaga** ning lepiti kokku sünkroniseerimise tehnilistes lahendustes. **Regionaalse gaasituru arendamiseks** allkirjastasid Eesti, Läti ja Leedu peaminister 2016. aastal poliitilise deklaratsiooni eesmärgiga rakendada aastal 2020 ühtne gaasituru korraldus, millega soovib liituda ka Soome.

Puhta energia paketi taastuvenergia direktiiviga **suurendatakse taastuvenergia osakaalu ELi energiatarbimises 2030. aastaks 32%-ni**, nähakse ette võimalikult turupõhiste toetusmeetmete rakendamist ning julgustatakse liikmesriike oma toetuskeeme üksteisele avama, et tõhustada taastuvenergia regionaalset arendamist. Näiteks sõlmis Eesti 2017. aastal Luksemburgiga taastuvenergia statistikakaubanduse kokkulepe, mis on teedrajav kogemus taastuvenergia piiriülese koostöö vallas ja aitab kaasa taastuvenergia osakaalu suurendamisele Eestis ja Euroopa Liidus. Transpordisektori kasvuhooenergia vähendamiseks nähakse ette biokütuste, teise põlvkonna kütuste ning elektri laialdasemat kasutuselevõttu (**2030. aastaks peab taastuvenergia osakaal transpordis olema 14%**).

Elektriturumudeli eelnõudega soodustatakse ELi energia siseturu tõhusamat toimimist turutoimimise reeglite ühtlustamise, turuosalistele võrdsete võimaluste tagamise ja tarbijatele aktiivsema rolli andmisega elektriturul, sh nutikate elektriarvestite laialdasema kasutuselevõtu kaudu. **Elektri varustuskindluse suurendamiseks** nähakse vajadust hinnata tootmisvõimsuste piisavust Euroopa üleselt ning tugeva piiriülese ja regionaalse koostöö edendamist.

Elektrooniline side

2016. aasta detsembris jõuti kokkuleppele määrata **Euroopa Liidus sagedusalaks 470–790 MHz, mis soodustab 5G kasutuselevõttu aastaks 2020**. Lisaks ei kohaldata ELis enam **rändlustasusid**. 2018. aastal saavutati kokkulepped Euroopa elektroonilise side seadustiku direktiivi ning Elektroonilise Side Euroopa Reguleerivate Asutuste Ühendatud Ameti (BEREC) pädevuse muutmise määruse kohta. Elektroonilise side seadustik toetab 5G leviala ning muu uue põlvkonna tehnoloogia kiiret ja laiaulatuslikku kasutuselevõttu ning kehtestab tugevamad tarbijakaitse normid ja maksimumtariifid ELi liikmesriikide vaheliste kõnede puhul.

Andmete vaba liikumine

Andmete vaba liikumine oli Eesti eesistumise üks fookusteemadest ning on läbivaks prioriteediks kogu Eesti Euroopa Liidu poliitika kujundamisel. Andmepõhise majanduse osakaal kasvab kiiresti ning andmetest sõltub järjest enam ELi ühtse turu kasv. Samuti on andmete kättesaadavus eelduseks uute tehnoloogiate nagu tehisintellekti arendamisel.

Eesti jaoks on oluline õigusloome saavutamine **isikustamata andmetega** seotud teemadel. Eesti eesistumise raames vastu võetud isikustamata andmete vaba liikumise määrus on esimene samm andmete vaba liikumise kui **põhimõttelise viienda põhivabaduse suunas**, kaotades põhjendamatud mitteisikuandmete asukohapiirangud. Eesti on alati rõhutanud, et andmete vaba liikumine hõlmab endas ka andmete taaskasutamist ja jagamist. **Avaliku sektori andmete taaskasutamise reeglites** jõudsime koos teiste liikmesriikidega ühisele seisukohale käesoleva aasta novembris, kuid oluline oleks senisest enam soodustada ka erasektorist pärit andmete jagamist, mille kohta hetkel ühtsed eeskirjad puuduvad. Andmete vaba liikumise lisakomponendina tuleb Eesti hinnangul esile tuua ka **andmete ühekordse küsimise põhimõtte läbiv juurutamine avalikus sektoris** ning hea on tõdeda, et ka Euroopa Komisjon on sellega õigusloomes järjest enam hakanud arvestama.

E-valitsemine

Eesti sooviks on muuta e-valitsemine Euroopas tõhusalt toimivaks reaalsuseks. Euroopa astus tubli sammu selles suunas Eesti eesistumise ajal kinnitatud e-valitsemise Tallinna deklaratsiooniga, millele on viidatud ka ülemkogu järeldustes. Kokku lepiti järgmise viie aasta **ühised tegevussuunad e-valitsemise arendamiseks**, kiirendades ettevalmistusi e-identimise ja e-tehingute jaoks vajalike usaldusteenuste määruse (eIDASe määrus) õigeaegseks rakendamiseks ja võimaldades erasektorile elektroonse identiteedi ning usaldusteenuste kasutuselevõttu.

Käesoleva aasta septembris jõustusid eIDASe määruse reeglid, mille rakendamine võimaldab teatud tingimustel **järjest enam kasutada ka teistes liikmesriikides pakutavaid e-teenuseid**. See tähendab, et lähitulevikus peaks olema võimalik Eesti ID-kaardi või mobiil-ID abil sisse logida mõne muu Euroopa Liidu riigi maksuametisse või äriregistrisse sealsete e-teenuste kasutamiseks.

Eesti eesistumise ajal aitasime suuresti kaasa ELi institutsioonide tööprotsesside digitaliseerimisele ning Eesti eestvedamisel **digiallkirjastati** 2017. aasta oktoobris **esimest korda Euroopa Liidu õigusakt**.

Usaldus ja turvalisus

Eesti soovib digitaalse ühiskonna arengut kindlustada usalduse ja turvalisuse suurendamisega. Eesti eesistumise ajal võeti vastu nõukogu järeldused **uuendatud küberjulgeoleku**

strateegia kohta ning kinnitati strateegia rakendusplaan. Samuti tuli komisjon välja **küberturvalisuse määruse eelnõuga**, mille eesmärgiks on ELi Võrgu- ja Infoturbeameti (ENISA) mandaadi tugevdamine ning ELi-ülese sertifitseerimisraamistiku loomine. Hetkel käivad eelnõu üle kolmepoolsed läbirääkimised eesmärgiga aasta lõpuks kokkuleppele jõuda. Eesti on tegutsenud koostöö suurendamise nimel küberturvalisuse vallas. Liikmesriikide eksperditeadmisi kübervaldkonnas tuleb suurendada ning võimendada seda ühise tegutsemise ja ELi vahendite kaasamisega. Selle nimel jätkuvad **läbirääkimised uue Euroopa küberturvalisuse pädevuskeskuse ning riiklike koordineerimiskeskuste võrgustiku loomise üle**.

IX. VÄLISASJAD

Euroopa Liidu väärtuste edendamine ning julgeoleku ja vabaduste laiendamine on jätkuv protsess, mida Eesti on ELi poliitikas tähtsustanud ning aktiivselt protsessis kaasa löönud. Idapartnerlus on nelja viimase aasta vältel püsinud Eesti prioriteetse valdkonnana ELi välispoliitikas, kus arengukoostöö vahendite sidusama kasutuse abil on jätkunud Eesti reformikogemuse jagamine. Eesti jaoks on ELi välispoliitikas läbivalt prioriteetse tähtsusega transatlantiliste suhete edendamine, mille nimel oleme ELis töötanud järjepidevalt eri tasanditel ja kõigis valdkondades.

Ühine välis- ja julgeolekupoliitika

2016. aastal kiideti heaks **ELi globaalstrateegia**, milles pidasime oluliseks ELi välis- ja julgeolekupoliitiliste eesmärkide ja nende saavutamise vahendite kindlaksmääramist. Strateegia ühendab kogu **ELi välispoliitika** üheks tervikuks ning läheneb julgeolekule laiapõhjaliselt. See sisaldab Eesti rõhutatud elemente, peegeldades viimastel aastatel Euroopa julgeolekukeskkonnas toimunud muutusi ja käsitledes nii idast kui ka lõunast tulenevaid ohte. Strateegias loodud raamistiku alusel on toimunud peaaegu kõik viimaste aastate suuremad edasimineked ELi välistegevuses. ELi globaalstrateegia tegevusi süvendati ja viidi ellu ka Eesti eesistumise ajal.

Idanaabruses on olulise edasiminekena jõustunud praeguseks ELi viisavabadus Ukraina, Moldova ja Gruusiaga, samuti laiaulatuslikud assotsieerumis- ja vabakaubanduslepingud. Käivitatud on süvendatud koostöö assotsieerunud partneritega.

2015. aastal uuendati ELi naabruspoliitikat, mis sisaldab uusi koostööprogramme ja -põhimõtteid suhtluses mitmete **lõunanaabruse** partnerriikidega (Jordaania, Liibanon, Alžeeria, Egiptus, Tuneesia). Lõunanaabruse stabiilsuse suurendamiseks panustab EL tsiviilmissioonide ja sõjaliste operatsioonidega, kus osaleb endiselt ka Eesti. Eesti on pakkunud lõunanaabrusriikidele oma eesmärkidest lähtuvalt e-valitsemise alast oskusteavet, et aidata kaasa regiooni riikide demokraatlikule arengule.

Eesti toetab järjepidevalt **ELi laienemist**, mis peab tuginema Euroopa Liidu väärtustele ja tingimuslikkusele. Edasiminekuks on toimunud Montenegro ja Serbia liitumisläbirääkimistel, ettevalmistamisel on liitumisläbirääkimiste avamine Makedoonia ja Albaaniaga, jõustunud on ELi ja Kosovo stabilisatsiooni- ja assotsiatsioonileping. Eesti on jätkanud liitumisprotsessis osalevate Euroopa riikide liitumispürgimuste toetamist ja reformikogemuste jagamist.

Nii Eesti kui ka Euroopa Liidu huvides on **transatlantilise ühtsuse** hoidmine eri valdkondades, sh terrorismivastases võitluses, küberjulgeoleku valdkonnas, suhtluses Venemaaga ja rahvusvahelises kaubanduses. Paraku kaubandusläbirääkimises USAga

Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimislepingu üle tulemuseni ei jõutud. USA 2017. aastal vahetunud administratsioon otsustas kõnelused peatada. Hoolimata 2018. aastal USA kehtestatud lisatollidest terasele ja alumiiniumile on EL siiski suutnud vältida kaubandustüli eskaleerumist ning 2018. aastal algasid kaubanduskõnelused USAga uuesti.

Kaubanduspoliitika olulisima saavutusena rakendus 2017. aastal ELi ja Kanada vaheline vabakaubandusleping, 2018. aastal sõlmiti ELi ja Jaapani vaheline vabakaubandusleping ning kirjutati alla ELi ja Singapuri vahelisele kaubandus- ja investeringute kaitse lepingule. WTO Doha arenguvoor kestab, WTO uuendamine ja töövõime säilitamine on ELi lähiaastate oluline ülesanne.

Venemaa-poliitikas on Eesti sihikindlalt töötanud selle nimel, et EL hoiaks ühtset joont, toetudes kokkulepitud viiele põhimõttele ja sanktsioonide jätkamisele. EL on viinud ellu Venemaa poolt Krimmi ebaseadusliku annekteerimise mittetunnustamispoliitikat ning nõudnud inimõiguste ja põhivabaduste austamist Venemaal. Oleme kaasa aidanud ELi strateegilise kommunikatsiooni ja kerksuse nähtavale tõhustamisele, et seista vastu Venemaa mõjutustegevusele ja väärinfo levitamisele.

Eesistumise ajal töötasime **konsulaarkoostöö tõhustamise** nimel ning aitasime lahendada esindamata liikmesriikide kodanike probleemi kolmandates riikides. Nüüdseks on konsulaarkriisi plaanides kajastatud nii esindatud kui ka esindamata liikmesriikide kodanike huvid. Paranenud ka liikmesriikidevaheline konsulaarkommunikatsioon ning tihendati konsulaardialooge kolmandate riikidega.

Arengukoostöö ja humanitaarabi kontekstis on Eesti rõhutanud vajadust tugineda ELi globaalstrateegia ja ÜRO 2030 tegevuskava põhimõtetele, pöörates tähelepanu poliitikavaldkondade sidususele ja digitaalsetele lahendustele. 2017. aastal kiideti heaks uus **Euroopa arengukonsensus**. Rändekriisi mõjudel suurendati ELi arengukoostöö ja humanitaarabi rahalisi vahendeid rände algpõhjustega tegelemiseks.

Alates 2016. aastast on EL liikunud kiirelt edasi **ühises julgeoleku- ja kaitsepoliitikas**. Eesti eesistumise ajal loodi alaline struktureeritud koostöö (PESCO) ja tehti eeltööd Euroopa Kaitsefondi loomiseks. Eesti eesmärgiks on olnud piisavate kaitsekulutuste vajaduse hoidmine poliitilise tähelepanu all. Praegu võib öelda, et ELi liikmesriikide kaitsekulutused on hakanud tasapisi kasvama, jõudes 2019. aastaks 232 miljardi euron, mis on 13,6% rohkem kui 2015. aastal. Eesti on seisnud hea ka selle eest, et alalises struktureeritud koostöös osalevad liikmesriigid võtavad kohustuse kaitsekulutusi suurendada.

Koostöö on paranenud **Euroopa Liidu ja NATO** vahel, kus Eesti on olnud eestvedajaks küberkaitse alal. 2016. aastal sõlmiti ELi-NATO küberkaitse teabevahetuse lepe. 2017. aastast alates on uue ELi ja NATO koostöövaldkonnana arenenud **sõjaline mobiilsus**, mis on meile väga oluline. Euroopa Liit on asunud jõuliselt toetama **kaitsevaldkonna teadus-arendustegevust**, et suurendada Euroopa kaitsetööstuse konkurentsivõimet. Sellest on saanud praeguseks kasu ka Eesti kaitsetööstus. Eesti on aktiivselt toetanud väike- ja keskmise suurusega ettevõtete piiriülest osalust kaitsevaldkonna teadus- ja arendusprojektides.

Eesti seadis ELi poliitikas eesmärgiks ka selle, et ELis paraneks arusaam **hübriidsõjapidamisest**. 2016. aastal avaldasid Euroopa Komisjon ja Euroopa välis teenistus ühise hübriidteatise, mis võtab terviklähendamise hübriidohtudele ning sisaldab suunavaid valdkondlikke tegevusi kerksuse suurendamiseks. Eesti eesistumise ajal alustati hübriidohtudega võitlemise teatise põhjal riskide hindamise aruteludega.

Eesti eesmärgiks on olnud ELi iseseisev rahvusvaheline kriisiohje võime, eriti Euroopa naabruskonnas. Seepärast oleme järjepidevalt panustanud **ELi sõjalistele missioonidele ja operatsioonidele**, samuti **tsiviilmissioonidele**. Alates 2015. aastast osaleb Eesti väljaõppemissioonil Malis ja mereväeoperatsioonil Vahemere keskosas. Oma väljaõppemissioonide paremaks toimimiseks on EL käivitanud sõjaliste missioonide juhtimisvõime, kus Eesti näeb vajadust parandada tsiviil- ja sõjaliste missioonide koordineeritust. Tsiviilmissioonidele oleme lähetanud 2014.–2018. aastal 25 eksperti eri valdkondades. Oleme panustanud aktiivselt ka ELi tsiviilse kriisiohje tulevikutegevuste aruteludesse.

Terrorismivastases võitluses on paranenud infovahetus ELi sõjaliste operatsioonide ja sisejulgeoleku organisatsioonide vahel.

Küberjulgeoleku valdkonnas on Eesti eesmärgiks olnud ELi küberpoliitika eri suundade terviklik koordineerimine ja juhtimine. Olime 2017. aasta uuendatud **küberjulgeoleku strateegia** koostamise üheks peamiseks tagantlukkajaks. Olulised on strateegiale lisandunud meetmed – Euroopa Liidu Võrgu- ja Infoturbeameti mandaadi uuendus, sertifitseerimisraamistik, küberjulgeoleku kompetentsikeskuste loomine, mis tugevdavad ELi liikmesriikide üldist küberjulgeolekut. ELi küberstrateegia järelmina otsustas 2018. aasta oktoobri ülemkogu luua ELi sanktsioonirežiimi küberrünnete vastamiseks. Eesti jätkab aktiivset osalust ELi ühise küberjulgeoleku poliitika kujundamises ja elluviimises.